

Το Νηπιαγωγείο ταξιδεύει στην Ευρώπη

Μια συνεργατική δράση στα πλαίσια E-TWINNING

Βάνα Κρανιά
Νηπιαγωγός, MSc
kraniavan@gmail.com

Δήμητρα Κωτσιοπούλου
Νηπιαγωγός, Med, MSc
d.kotsiopolou@gmail.com

Περίληψη

Στο παρόν άρθρο παρουσιάζεται μια συνεργατική δράση μέσω του e-Twinning έργου «Preschool travelling to Europe». Το έργο υλοποιήθηκε κατά τη σχολική χρονιά 2020-2021 με μαθητές προσχολικής αγωγής. Το έργο αφορά ένα ξεχωριστό ταξίδι, όπου 4 διαφορετικά σχολεία, 14 νηπιαγωγοί και 200 παιδιά, αποφάσισαν να γίνουν συνταξιδιώτες σε ένα διαδικτυακό ταξίδι με όχημα τη φαντασία και την όμορφη διάθεση. Το πρόγραμμα ξεκίνησε αρχικά μέσω δια ζώσης διδασκαλίας τον Οκτώβρη του 2020 και συνεχίστηκε μέσω εξ αποστάσεως διδασκαλίας εξαιτίας των συνθηκών της πανδημίας. Εν τέλει, ολοκληρώθηκε μέσω δια ζώσης διδασκαλίας τον Ιούνιο του 2021. Σκοπός του προγράμματος ήταν οι μαθητές μας να συνεργαστούν, να συναισθανθούν, να βιώσουν τη χαρά της συνύπαρξης καθώς επίσης να γνωρίσουν, να εξερευνήσουν, να ανακαλύψουν μνημεία σε διάφορες Ευρωπαϊκές πόλεις, και εν τέλει να μπορέσουν να ταξιδέψουν έξω από τα φυσικά σύνορα της σχολικής τάξης με τη βοήθεια της τεχνολογίας. Ο αρχικός σχεδιασμός περιλάμβανε στρατηγικές και διδακτικά μέσα διαφοροποιημένης διδασκαλίας ο οποίος ακολουθήθηκε και στην εξ' αποστάσεως διδασκαλία.

Λέξεις-κλειδιά: E-Twinning, Πολιτισμός, Συνεργασία, Διαφοροποιημένη Διδασκαλία.

1. Εισαγωγή

Το σχολείο του 21ου αιώνα λειτουργεί ως κοινότητα μάθησης (learning community) στην καρδιά της οποίας εδράζει μια κουλτούρα συνεργασίας και συλλογικής ευθύνης για την ανάπτυξη ποιοτικών διδακτικών πρακτικών προς όφελος των μαθησιακών επιδόσεων του συνόλου του μαθητικού πληθυσμού. Στο πλαίσιο μιας τέτοιας κοινότητας δεν επιδιώκεται απλά η επίτευξη ατομικών στόχων, αλλά η παραγωγή, η διαχείριση και το μοίρασμα της μάθησης και η συνδιαμόρφωση των αξιών και του κοινού οράματος των εκπαιδευτικών που συμμετέχουν στο πρόγραμμα. Οι μαθητές ως μέλη του σύγχρονου κόσμου επιδιώκεται να γνωρίσουν το παρελθόν, το οποίο αποτελεί ανεκτίμητο θησαυρό πολιτιστικής κληρονομιάς, έτσι ώστε να μπορούν να εκτιμήσουν τις μελλοντικές τους αποφάσεις και να δράσουν ανάλογα σε ένα κόσμο που διαρκώς μεταβάλλεται.

Επιπλέον συζητούνται και εφαρμόζονται ποικίλες διδακτικές πρακτικές για μια διαδικασία αποτελεσματικής μάθησης και αναγνωρίζεται η διαφορετικότητα ως πηγή εμπλουτισμού. Η παραδοχή ότι κάθε παιδί είναι μοναδικό, οδηγεί αναπόφευκτα στη διαπίστωση της αυξημένης ανομοιογένειας που παρουσιάζεται στις σχολικές τάξεις. Δεδομένου ότι η διαφορετικότητα συνεπάγεται και διαφορετικά μαθησιακά χαρακτηριστικά οδηγούμαστε αναπόφευκτα στο συμπέρασμα πως αποτελεί πρόκληση για τους/ τις εκπαιδευτικούς η αποτελεσματική διαχείριση και ανταπόκριση στις ανάγκες του συνόλου του μαθητικού πληθυσμού. Οι διαφορές εντοπίζονται σε πολλαπλά επίπεδα και έχουν σχέση με παράγοντες κοινωνικούς, οικογενειακούς, ψυχολογικούς και πολιτιστικούς (Tomlinson,

2010). Η διαφοροποίηση της διδασκαλίας προτείνεται ως μία σύγχρονη προσέγγιση για τη διδασκαλία και τη μάθηση και σχεδιάζεται με βάση τη μαθησιακή ετοιμότητα, τα ενδιαφέροντα και το μαθησιακό προφίλ του μαθητή. Οι τομείς στους οποίους πραγματοποιείται η διαφοροποίηση είναι το περιεχόμενο, η διαδικασία και τα προϊόντα μάθησης. Στόχος της διαφοροποιημένης διδασκαλίας είναι να αναδείξει την αξία κάθε μαθητή και να τον εντάξει στο μαθησιακό περιβάλλον, με απώτερο σκοπό να οδηγηθεί κάθε παιδί στο μέγιστο επίπεδο ανάπτυξής του και στην ακαδημαϊκή επιτυχία (Βαλιαντή & Νεοφύτου, 2017).

2. Πολιτιστική κληρονομιά

Η καθολική αξία της πολιτιστικής κληρονομιά εκδηλώνεται με ποικίλους τρόπους. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2022), η πολιτιστική κληρονομιά αποτελείται από την υλική και την άυλη, από τη φυσική και την ψηφιακή. Στην υλική περιλαμβάνονται κτίρια, μνημεία, βιβλία, αρχαιολογικοί χώροι και πολλά άλλα στην άυλη (πρακτικές, γλώσσες, προφορικές παραδόσεις) στη φυσική (τοπία, χλωρίδα και πανίδα) και στην ψηφιακή δείγματα ψηφιακής τέχνης, όπως κινούμενα σχέδια, βίντεο και αρχεία. Η μελέτη της πολιτιστικής κληρονομιάς μας επιτρέπει να ανακαλύψουμε την πολυμορφία μας και να εμπλακούμε σε διαδικασίες διαλόγου που θα μας οδηγήσουν στο να αναγνωρίσουμε τα διαφορετικά στοιχεία που διέπουν τους διαφορετικούς πολιτισμούς. Να ανακαλύψουμε τόσο τα κοινά όσο και τα διαφορετικά στοιχεία, να εμπλουτίσουμε τη ζωή μας να ανοίξουμε τον ορίζοντά μας, να απολαύσουμε και να οσμισθούμε το διαφορετικότητα μέσα σε ένα πρίσμα κριτικής αποτύπωσης.

Η Σύμβαση-Πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Αξία της Πολιτιστικής Κληρονομιάς για την Κοινωνία (Faro, 2005) μας δίνει τον πιο ολοκληρωμένο ορισμό της πολιτιστικής κληρονομιάς, ο οποίος περικλείει την υλική, την άυλη και την ψηφιακή διάστασή της με ολιστικό τρόπο:

«Πολιτιστική Κληρονομιά είναι μια ομάδα πόρων κληρονομημένων από το παρελθόν, με τους οποίους οι λαοί ταυτίζονται, ανεξαρτήτως κτήσης, ως σκέψη και έκφραση των διαρκώς εξελισσόμενων αξιών, πεποιθήσεων, γνώσεων και μεταβάσεών τους. Περικλείει όλες τις πτυχές του περιβάλλοντος που απορρέουν από την αλληλεπίδραση μεταξύ ανθρώπων και τόπων στην πάροδο του χρόνου (Faro 2005)».

3. Πολιτιστική Κληρονομιά και προσχολική εκπαίδευση

Είναι πλέον ολοφάνερο πως στον 21ο αιώνα ο πολιτισμός και η τέχνη δεν αποτελούν προνόμιο ορισμένων κοινωνικών ομάδων, αλλά αναφαίρετο δικαίωμα κάθε ατόμου. Η ραγδαία εξάπλωση της τεχνολογίας έχει συντελέσει ουσιαστικά, στην ευρεία διάδοση της πληροφορίας, γεγονός που έχει επηρεάσει τη δομή του κοινωνικού ιστού σε όλα τα επίπεδα.

Αρχής γενομένης από το νηπιαγωγείο το οποίο μέσα από τα σύγχρονα αναλυτικά του προγράμματα και επαναπροσδιορίζοντας το ρόλο του στον εκπαιδευτικό ιστό ενέταξε από πολύ νωρίς την καλλιέργεια της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η γνωριμία με την πολιτιστική κληρονομιά και την παράδοση από τα πρώτα βήματα του παιδιού στο σχολικό περιβάλλον αποτελεί μια ιδιαιτέρως σημαντική πηγή αυτογνωσίας και σύνδεσης του ατόμου με το περιβάλλον του. Επιπλέον, η αναγνώριση ότι αποτελεί τμήμα μιας εξελικτικής πορείας ενισχύει την αυτοεκτίμησή του και ταυτόχρονα τη μοναδικότητά του στο χώρο και το χρόνο.

Τα σημερινά παιδιά αποτελούν τους αυριανούς πολίτες της Ευρώπης και στόχος μας είναι να εκτιμήσουν την πολιτιστική ποικιλομορφία, να το αντιληφθούν ως ευκαιρία για

διάλογο, να αντιληφθούν την πολιτιστική κληρονομιά ως κοινή κληρονομιά που απαιτεί προστασία, και ως όχημα για τη συμφιλίωση και την πρόληψη συγκρούσεων αντί της πρόκλησής τους. Η επένδυση στην Προσχολική Αγωγή και Εκπαίδευση είναι συνεπώς ένα από τα ισχυρότερα εργαλεία για μια θετική αλλαγή στο μέλλον και το Συμβούλιο της Ευρώπης έχει προ πολλού δεσμευτεί στην προώθηση της εκπαίδευσης ως θεμελιώδους μέσου για τη διασφάλιση θετικής κοινωνικής, πολιτιστικής και οικονομικής ανάπτυξης.

Ως εκ τούτου, η Προσχολική Εκπαίδευση και Φροντίδα (ΠΕΦ) (ECEC – Early Childhood and Care) οφείλει να υιοθετήσει μια παιδαγωγική προσέγγιση η οποία εκ προθέσεως προωθεί την κοινωνικο-πολιτιστική πολυμορφία στην κοινωνία βελτιώνοντας και προσφέροντας υπηρεσίες υψηλής ποιότητας στην προσχολική εκπαίδευση όπως συνιστάται στην «Πρόταση για τις βασικές αρχές του πλαισίου ποιότητας για την Προσχολική Εκπαίδευση και Φροντίδα» – Έκθεση της Ομάδας Εργασίας για την Προσχολική Εκπαίδευση και Φροντίδα, η οποία διεξήχθη υπό την αιγίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

4. Θεματικά πεδία ανάπτυξης του προγράμματος

Το περιεχόμενο των δραστηριοτήτων οργανώνεται με βάση τα ακόλουθα θεματικά πεδία: Παιδί και επικοινωνία, Παιδί εαυτός και Κοινωνία και Παιδί Σώμα, Δημιουργία και έκφραση και στη βάση της ολιστικής προσέγγισης της μάθησης, με στόχο την ανάδειξη των διεπιστημονικών συνδέσεων καθώς επίσης και την ενίσχυση της διαθεματικής ενιαιοποίησης (Πεντέρη, Χλαπάνα, Μέλλιου, Φιλιππίδη, & Μαρινάτου, 2021). Το πρώτο θεματικό λαμβάνει υπόψη τις αλλαγές στους τρόπους με τους οποίους οι άνθρωποι παράγουν και μεταδίδουν νοήματα, στοχεύοντας στη διαμόρφωση μαθησιακών περιβαλλόντων που εξοικειώνουν τα παιδιά με ποικίλα εργαλεία. Το δεύτερο θεματικό Πεδίο με τίτλο: «Παιδί, Εαυτός και Κοινωνία», δημιουργεί τις προϋποθέσεις, ώστε τα παιδιά να αντιληφθούν τις συνδέσεις ανάμεσα στον εαυτό τους και στους άλλους, στα διάφορα επίπεδα της κοινωνικής οργάνωσης και στο πλαίσιο της καθημερινής εμπειρίας. Προάγει την επεξεργασία ζητημάτων που το απασχολούν σε σχέση με την προσωπική ανάπτυξη και τη δράση τους, ατομική και συλλογική, ώστε να είναι σε θέση να θέτουν στόχους που αποσκοπούν στην αιεφόρο ανάπτυξη, την προσωπική, κοινωνική και περιβαλλοντική συνειδητοποίηση και την ευημερία. Στη Θεματική Ενότητα Τέχνες παρέχονται στα παιδιά ευκαιρίες δημιουργικής αναπαράστασης και επικοινωνίας των ιδεών και των συναισθημάτων τους. Οι στόχοι της ενότητας επικεντρώνονται στην ανάπτυξη της οπτικής, ακουστικής και αισθητικής αντίληψης, στην ενεργοποίηση της φαντασίας και της κριτικής σκέψης των παιδιών, μέσα από την επαφή με σημαντικά έργα της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς και ποικίλα ερεθίσματα που καλλιεργούν το αισθητικό τους κριτήριο (Πεντέρη et al., 2021).

5. Σκοπός και επιμέρους στόχοι

Βασικός σκοπός μας, ήταν η ανάπτυξη δεξιοτήτων, η κοινωνικοποίηση και η δραστηριοποίησή των παιδιών με την ανάληψη πρωτοβουλίας, ώστε να οδηγηθούν στην αυτοπραγμάτωση και την παραγωγή γνώσης, στα πλαίσια της διαθεματικής προσέγγισης και η σύνδεση τους με την ευρύτερη κοινωνία. Εργαστήκαμε με βασικό άξονα την «αλλαγή στάσης και συμπεριφοράς των μαθητών, την ενίσχυση της υπευθυνότητας, της αυτοπεποίθησης, της προσωπικότητας και της ικανότητας του μαθητή για την υιοθέτηση θετικών τρόπων και στάσεων ζωής».

Μέσα από τη συμμετοχή μας στο συγκεκριμένο πρόγραμμα, επιτεύχθηκε η διευκόλυνση και η υποστήριξη της ανάπτυξη ενεργούς εμπλοκής και συνεργασίας μεταξύ:

μαθητών, διαφορετικών σχολείων, τη σύμπραξη σχολείων, προκειμένου να επιτευχθεί η συμπληρωματικότητα των δράσεων, με απώτερο σκοπό το ενιαίο του ρόλου της εκπαίδευσης, στην πολύπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας και κοινωνικής ταυτότητας των μαθητών.

Η μοναδική αυτή διαδικτυακή εμπειρία είχε ως στόχο την ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων, τη διαμόρφωση στάσεων, την ανάπτυξη της δημιουργικότητας και της κριτικής σκέψης, τη γνωριμία με τον πολιτισμό στις ποικίλες εκφάνσεις του, την επαφή με την πολιτισμική κληρονομιά, το σεβασμό και την κατανόηση του πολιτισμικά διαφορετικού. Οι μαθητές μας διαμόρφωσαν στάσεις αποδοχής της πολιτισμικής ετερότητας, ενώ παράλληλα γνώρισαν κι άλλα συστήματα αξιών. Σημαντικός οδηγός μας ήταν η ενεργοποίηση της πολλαπλής νοημοσύνης-ολιστική ανάπτυξη της προσωπικότητας των παιδιών.

Τα παιδιά, μέσα από την εμπλοκή τους, ανέλαβαν πρωτοβουλίες, μνήθηκαν στην ερευνητική διαδικασία, αντιλήφθηκαν την αξία των μνημείων και την εισφορά των διαφορετικών πολιτισμών στον πολιτισμό της σημερινής κοινωνίας του τόπου. Μέσα από ποικίλες δραστηριότητες, οι οποίες αντιστοιχούν σε διαφορετικές μαθησιακές περιοχές τους δόθηκε η ευκαιρία να αναπτύξουν τη γλωσσική τους έκφραση, να αποδεχθούν τη διαφορετικότητα, την ταυτότητα τους και την ταυτότητα των άλλων, να βρουν σημεία συνάντησης με τους άλλους λαούς, να γνωρίσουν διάφορες μορφές τέχνης, να συγκρίνουν, να παρατηρήσουν, να ομαδοποιήσουν, να διακρίνουν ομοιότητες και διαφορές, να επιχειρηματολογήσουν και να εκφραστούν δημιουργικά.

Καλλιεργήθηκαν δεξιότητες και ικανότητες, όπως η δεξιότητα επικοινωνίας, πολλαπλής χρήσης πηγών και τρόπων επεξεργασίας της πληροφορίας, η ικανότητα αυτοαξιολόγησης και συνεργασίας, καθώς και επίλυσης προβλημάτων με εναλλακτικούς και καινοτόμους τρόπους. Η καλλιέργεια της δεξιότητας επίλυσης προβλήματος βοήθησε τα παιδιά να αναπτύξουν την αυτοεκτίμησή τους, ενώ παράλληλα τους έδωσε κίνητρα να συνεργαστούν, να διερευνήσουν, να ανακαλύψουν και να πειραματιστούν. Μέσα από τη διαδικασία αυτή, τα παιδιά ήρθαν σε επαφή με τον κόσμο της δημιουργίας και απέκτησαν συνείδηση της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Αξιολόγησαν τα πολιτιστικά επιτεύγματα ως προϊόν της ανθρώπινης συλλογικής προσπάθειας και κατανόησαν καλύτερα τη σημασία της συνεργασίας.

6. Υλοποίηση των δράσεων

Το έναυσμα για να δημιουργήσουμε αυτό το πρόγραμμα ήταν οι ήδη διαμορφωμένες κοινωνικές συνθήκες εξαιτίας της πανδημίας, η οποία ξεκίνησε στις αρχές του 2020. Θελήσαμε τα παιδιά να ταξιδέψουν έξω από τα φυσικά όρια του σχολείου να ανακαλύψουν πτυχές της ιστορίας να γνωρίσουν τους πνευματικούς θησαυρούς άλλων χωρών, να αποκτήσουν μια ευρεία σκέψη, να αναρωτηθούν και να «ανοίξουν» τη ματιά τους στο διαφορετικό. Με τη χρήση των ΤΠΕ και την χρήση της Europeana θέλαμε να ξεκλειδώσουμε θησαυρούς πολιτιστικής κληρονομιάς, ώστε να μπορέσουμε να τους χρησιμοποιήσουμε για ψυχαγωγικούς, πολιτιστικούς και εκπαιδευτικούς σκοπούς. Τα συνεργαζόμενα Νηπιαγωγεία, στα πλαίσια του Προγράμματος, «Preschool travelling to Europe» ξεκίνησαν τον πρώτο μήνα ταξιδεύοντας στη Γαλλία, παρέα με το παραμύθι «Ένα λιοντάρι στο Παρίσι». Με την ανάγνωση του παραμυθιού, ξεκίνησε και το ταξίδι ανακάλυψης των διάφορων πολιτιστικών θησαυρών που μπορεί να ανακαλύψει κανείς στη χώρα της Γαλλίας. Οι δραστηριότητες του προγράμματος συν-αποφασίστηκαν από τους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς, έτσι ώστε τα συνεργαζόμενα σχολεία να θέτουν κοινούς στόχους που αφορούσαν το σύνολο των

μαθητών. Έτσι, στην πρώτη φάση του προγράμματος, που τα σχολεία εργάζονταν δια ζώσης από το Σεπτέμβρη μέχρι τις αρχές του Δεκέμβρη, οι εκπαιδευτικοί εργάστηκαν με τους μαθητές τους μέσω διαφόρων δραστηριοτήτων διαφοροποιημένης διδασκαλίας παραδείγματα των οποίων περιγράφονται στη συνέχεια. Επιπλέον σε κάθε στάση του ταξιδιού δημιουργήθηκαν συνεργατικά για κάθε μια χώρα και από ένα thinklink με το οποίο κάθε σχολείο παρουσίαζε μέρος των δραστηριοτήτων που πραγματοποιούσε στο συγκεκριμένο σημείο.

6.1. 1^η Φάση Υλοποίησης: Δραστηριότητες διαφοροποιημένης διδασκαλίας Δια Ζώσης

6.1.1. 1^η Δραστηριότητα: Ώρα για παραμύθι

Ο/ Η εκπαιδευτικός παρουσιάζει στην ολομέλεια της ομάδας το παραμύθι «Ένα λιοντάρι στο Παρίσι» και ενεργοποιεί με την ανάγνωση της ιστορίας την έμφυτη περιέργεια των μαθητών. Δημιουργεί το «Χάρτη ιστορίας», χρησιμοποιώντας τις εικόνες του παραμυθιού. Οι χάρτες ιστορίας, βοηθούν τους μαθητές να βελτιώνουν την κατανόηση τους, να οργανώσουν αποτελεσματικά πληροφορίες και ιδέες (Reading Rockets, 2015) και επιπλέον μπορούν να είναι επωφελείς και χρήσιμοι για μαθητές που χρειάζονται την πρόσθετη υποστήριξη μιας γραφικής οργάνωσης, προκειμένου να αφομοιώσουν την πληροφορία. Παρέχουν σημαντική βοήθεια σε τάξεις μαθητών με ποικίλα ενδιαφέροντα και διαφορετικές μαθησιακές προτιμήσεις.

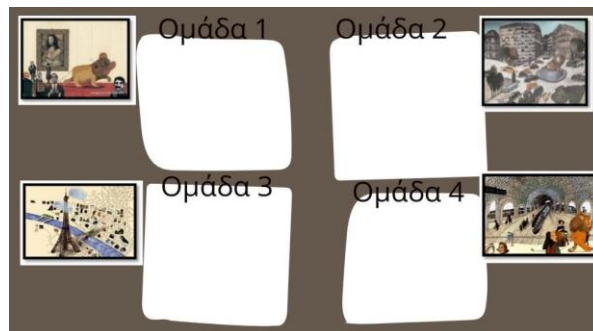
Εικόνα 1. Ένα λιοντάρι στο Παρίσι

6.1.2. 2^η Δραστηριότητα: Ομαδικές συνεργατικές μαγικές εργασίες

Ο/ Η εκπαιδευτικός, αφού ολοκληρώσει την ανάγνωση ιστορίας, συζητάει με τα παιδιά την πλοκή της με οδηγό το χάρτη. Εστιάζει στους σταθμούς της βόλτας του λιονταριού και καλεί τους μαθητές/ τριες να σχηματίσουν ομάδες των 4 ή 5 ατόμων. Στη συνέχεια, μοιράζει χαρτόνια διαστάσεων 50*70 εκ. στις ομάδες σε κάθε χαρτόνι έχει σε μικρογραφία τους σταθμούς στη βόλτα του λιονταριού στο ταξίδι. Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες και επιλέγουν χαρτόνι εργασίας ανάλογα με την προτίμησή τους. Στη συνέχεια, επιλέγουν ένα μαρκαδόρο ένα μολύβι μια κηρομπογιά και αποτυπώνουν με το δικό τους τρόπο τα σημεία ενδιαφέροντος του λιονταριού. Επιλέγουν αν θα συνδυάσουν τα σχέδια και τις γραμμές τους, αν θα ενωθεί η εργασία τους με τα σχέδια των συμμαθητών/ τριων τους ή αν θα σχεδιάσουν αυτόνομα και μαθαίνουν να συνεργάζονται και να σέβονται το έργο και την προσπάθεια κάθε μαθητή/ τρια. Η **Ευέλικτη ομαδοποίηση** (flexible grouping) αναφέρεται στους διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους μπορεί ο/ η εκπαιδευτικός να οργανώσει μια εργασία ή μια δραστηριότητα των μαθητών/ τριων (Παντελιάδου & Αντωνίου, 2008). Η έννοια της ευελιξίας στην παρούσα δραστηριότητα αναφέρεται στη χωροταξική επιλογή του/ της μαθητή/ τριας σε ποια ομάδα θα εργαστεί. Οι μαθητές/ τριες κάθονται, σχηματίζοντας μικρές ομάδες, δουλεύοντας πάνω σε μία παρόμοια εργασία που αναμένεται περίπου να παράγουν

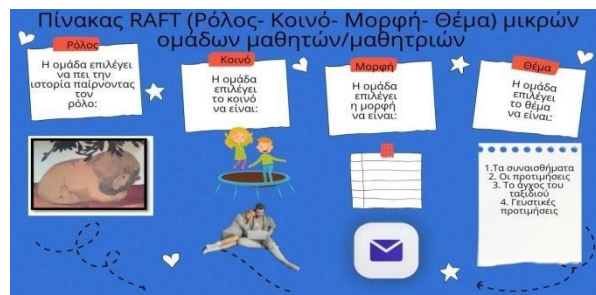
παρόμοια αποτελέσματα. Μέσα στην ομάδα, θα εργαστούν παράλληλα σε ομαδική αλλά και σε ατομική βάση.

Εικόνα 2. Η Ευέλικτη ομαδοποίηση (flexible grouping)

6.1.3. 3^η Δραστηριότητα: Η καλλιτεχνική διαδρομή μου έχει τη δική της ιστορία

Ο/ Η εκπαιδευτικός εξηγεί στις ομάδες την τεχνική RAFT (Ρόλος-Κοινό-Μορφή- Θέμα) και στη συνέχεια, δίνει σε κάθε ομάδα τον πίνακα RAFT (Ρόλος-Κοινό-Μορφή-Θέμα) – Το RAFT (Ρόλος-Κοινό-Μορφή-Θέμα) έχει τη μορφή πίνακα, ο οποίος καθοδηγεί τους/ τις μαθητές/ τριες στην παραγωγή λόγου. Οι μαθητές/ τριες, αναλαμβάνοντας ένα ρόλο, λειτουργούν μέσα σε αυτόν και υποστηρίζονται, ώστε να ολοκληρώσουν τη δραστηριότητα. Παράλληλα, ενισχύει και υποστηρίζει τις ομάδες. Οι μαθητές συνεχίζουν την εργασία στις ίδιες ομάδες διαλέγουν τους ρόλους που θα αναλάβει ο καθένας χρησιμοποιούν δεξιότητες επίλυσης προβλήματος για να κατασκευάσουν τη δική τους ιστορία ζωγραφίζουν την ιστορία τους ή προφορικά την υπαγορεύουν στον/ στην εκπαιδευτικό που λειτουργεί ως γραμματέας.

Εικόνα 3. Πίνακας RAFT (Ρόλος-Κοινό-Μορφή-Θέμα) μικρών ομάδων μαθητών/ τριών

6.1.4. Τελικό προϊόν-Παρουσίαση της ιστορίας των ομάδων

Ο/ Η εκπαιδευτικός συγκεντρώνει τις ομάδες στην ολομέλεια και καλεί τις ομάδες να παρουσιάσουν τον πίνακα ζωγραφικής τους και τη δική τους ιστορία που συνοδεύει τον πίνακα. Κάθε μια ομάδα παρουσιάζει τα σχέδια της και με τη βοήθεια της νηπιαγωγού, η οποία έχει καταγράψει τις αφηγήσεις, παρουσιάζει την αφήγηση των σχεδίων. Η διαφοροποίηση του τελικού προϊόντος αποτυπώνει τις αποκτηθείσες γνώσεις του/ της μαθητή/ τριες, αλλά και την προσωπική του σφραγίδα (Tomlinson, 2000).

6.2. 2^η Φάση Υλοποίησης: Δραστηριότητες διαδικτυακής ενεργής μάθησης

Στη δεύτερη φάση του προγράμματος που τα σχολεία ξεκίνησαν την εξ αποστάσεως διδασκαλία από τις αρχές του Δεκεμβρίου έως τα μέσα του Γενάρη οι εκπαιδευτικοί, αρχικά, οργάνωσαν το υλικό τους στην e-class και δημιούργησαν μέσω padlet διαδικτυακούς πίνακες

διδασκαλίας. Οι μαθητές συνδέθηκαν στην e-class, γεγονός που βοήθησε τόσο τους ίδιους όσο και τους γονείς τους να εργαστούν και να λάβουν και την αντίστοιχη ανατροφοδότηση. Το πρόγραμμα τροποποιήθηκε και καταβλήθηκαν προσπάθειες, προκειμένου να μην ξεφύγουμε από τον αρχικό μας στόχο κατά τη διεξαγωγή του προγράμματος που ήταν η χρήση στρατηγικών και μέσων διαφοροποιημένης διδασκαλίας. Στη συνέχεια, θα παρουσιάσουμε παραδείγματα δραστηριοτήτων που επιλέχθηκαν για τη συνέχιση του προγράμματος.

6.2.1. 1^η Δραστηριότητα: Ο Λούβρος είχε τη δική του ιστορία

Ο/ Η εκπαιδευτικός παρουσιάζει στην ολομέλεια βιντεοσκοπημένο υλικό, προκειμένου να εισάγει τους μαθητές στη νέα θεματική ενότητα. Ενεργοποιεί την έμφυτη περιέργεια των παιδιών δείχνοντας στους/ στις μαθητές/ τριες στην ολομέλεια βιντεοσκοπημένο υλικό που αντλήθηκε από το Μουσείο του Λούβρου. Η εικονική περιήγηση βοηθά τους μικρούς μαθητές να ανακαλύψουν τους θησαυρούς που κρύβονται σε ένα από τα πιο διάσημα μουσεία του κόσμου και να παρατηρήσουν εξονυχιστικά όλους τους χώρους του μουσείου (<https://www.louvre.fr/>)

Το βιντεοσκοπημένο και μαγνητοφωνημένο υλικό είναι ένα εκπαιδευτικό οπτικοακουστικό υλικό που εστιάζει στη θεματική και στους στόχους της διδασκαλίας. Αξιοποιείται για την επικέντρωση της προσοχής των μαθητών/ τριων και την παρουσίαση ενός γνωστικού αντικείμενου που θα κινητοποιήσει τους/ τις μαθητές/ τριες. Πόσο δε μάλλον, αποτελεί ένα εξαιρετικά χρήσιμο διδακτικό μέσο στην εξ αποστάσεως διδασκαλία.

6.2.2. 2^η Δραστηριότητα: Ας ανακαλύψουμε την ιστορία πίσω από το πιο διάσημο χαμόγελο του κόσμου. Το χαμόγελο της Τζοκόντα

Ο/ Η εκπαιδευτικός παρουσιάζει τον πίνακα του Λεονάρντο Ντα Βίντσι «Η Τζοκόντα» και ενθαρρύνει τα παιδιά να χαλαρώσουν και να απολαύσουν το έργο μέσα σε ένα χαλαρό πλαίσιο με συνοδεία μουσικής υπόκρουσης. Μετά τον απαιτούμενο χρόνο παρατήρησης μπορούμε να θέσουμε στα παιδιά τα παρακάτω πιθανά ερωτήματα όπως τα παρακάτω:

- Ποια είναι η κοπέλα;
- Πού στέκεται;
- Σε ποιά εποχή νομίζετε πως ζει;
- Πώς είναι τα ρούχα της;
- Πως σας φαίνεται το πρόσωπό της;
- Ποιό χαρακτηριστικό της σας κάνει εντύπωση;
- Πώς αισθάνεται άραγε;
- Γιατί νομίζετε τη ζωγράφισε ο ζωγράφος;

Και καλεί τα παιδιά να σκεφτούν τις πιθανές απαντήσεις στα ερωτήματα που τέθηκαν κατά τη διάρκεια της παρατήρησης του έργου τέχνης.

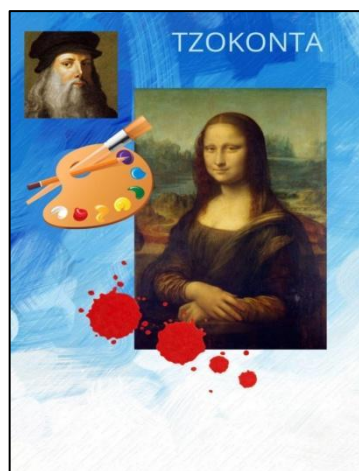
Θα εργαστεί με το μοντέλο παρατήρησης εικαστικών έργων τέχνης που προτείνει ο Perkins (1994). Ο παρατηρητής προβαίνει σε μεθοδευμένη παρατήρηση έργων τέχνης μέσα από συγκεκριμένες ερωτήσεις που τοποθετούνται σε 4 ανεξάρτητα στάδια. Η μεθοδευμένη παρατήρηση έργων τέχνης δίνει τη δυνατότητα στον παρατηρητή, όχι μόνο να παρατηρήσει σε βάθος ένα έργο τέχνης αλλά παράλληλα, να καλλιεργήσει τη στοχαστική και δημιουργική του διάθεση καθώς παρατηρεί (Perkins, 1994). Με τον τρόπο αυτό, ο παρατηρητής δεν κατανοεί ή αναρωτιέται μόνο για το έργο τέχνης αλλά παράλληλα, αναπτύσσει ιδιότητες όπως επιχειρηματολογία, κατάθεση τεκμηριωμένης άποψης, έλεγχος των πηγών, σύγκριση, επισήμανση κεντρικών μηνυμάτων και συμβολισμών, παραγωγή ιδεών, έκφραση μη προφανών απόψεων κ.τλ. Αξίζει να σημειωθεί ότι στόχος αυτών των προσεγγίσεων είναι η

ανάπτυξη της κριτικής και δημιουργικής σκέψης των μαθητών, η οποία εκφράζεται κυρίως γλωσσικά.

6.2.3. 3^η Δραστηριότητα

Ο/Η εκπαιδευτικός εξηγεί στα παιδιά την τεχνική Think-Pair-Share (Σκέψου-Συνεργάσου-Μοιράσου). Κατά τη διάρκεια του μαθήματος και μέσω της επιλογής break session οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες των 2 ατόμων. Κριτήριο επιλογής για το χωρισμό της ομάδας είναι η μαθησιακή ετοιμότητα των μαθητών με βάση τις καταγραφές που έχει η εκπαιδευτικός και αφορούν το μαθησιακό τους προφίλ. Σε προγενέστερη φάση η εκπαιδευτικός έχει αναρτήσει στη πλατφόρμα e-class το φύλλο εργασίας με τον πίνακα ζωγραφικής του Λεονάρντο Ντα Βίντσι. Τα παιδιά με τη βοήθεια των γονιών τους παρατηρούν τον πίνακα ζωγραφικής και καλούνται να συνεργαστούν σε ζεύγη προκειμένου να απαντήσουν στα ερωτήματα που τέθηκαν σε προηγούμενη φάση. Οι μαθητές, μετά τον απαιτούμενο χρόνο, επιστρέφουν στην ολομέλεια, προκειμένου να δώσουν απαντήσεις με τη βοήθεια της εκπαιδευτικού.

Εικόνα 4. Φύλλο εργασίας με τον πίνακα ζωγραφικής του Λεονάρντο Ντα Βίντσι

7. Συμπεράσματα

Όλοι οι στόχοι του προγράμματος επιτεύχθηκαν, αν και κατά την φάση υλοποίησης του χρειάστηκε να αλλάξουμε τον τρόπο επικοινωνίας και μάθησης. Λόγω της πανδημίας, η διαδικασία της μάθησης έγινε διαδικτυακή και κατά συνέπεια άλλαξαν και κάποιοι στόχοι και χρειάστηκε να αναδιαμορφώσουμε τον τρόπο προσέγγισης της γνώσης για τα παιδιά. Δόθηκε η ευκαιρία να συνεργαστούμε με σχολεία, εκπαιδευτικούς και παιδιά από άλλες περιοχές της Ελλάδας. Υπήρξε συνεργασία και ενεργητική συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων. Οι εκπαιδευτικοί αποκόμισαν γνώσεις και εμπειρίες με την εμπλοκή τους στο καινοτόμο αυτό πρόγραμμα. Η αποτίμηση της συμμετοχής των παιδιών ήταν θετική για τους γονείς και λόγω της τηλεεκπαίδευσης μοιράστηκαν μαζί τους κοινές ιδέες και δράσεις. Στο τέλος του προγράμματος, δόθηκε φύλλο αξιολόγησης και ως προς τους εκπαιδευτικούς που πήραν μέρος αλλά και ως προς τους γονείς των νηπίων. Επίσης, τα παιδιά, με τη μορφή παιχνιδιού, απάντησαν σε ερωτήσεις αξιολόγησης του προγράμματος και τους δόθηκε η ευκαιρία για περισσότερη ενεργή συμμετοχή στο μέλλον σε παρόμοια προγράμματα.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Cohen, D., & Mackeith, S. (1991). *The development of imagination: The private worlds of children*. London: Routledge.
- Cryan, J., Sheehan, R., Wiechel, J., & Bandy-Hellen, J. (1992). Success outcomes of full-day kindergarten: more positive behavior and increased achievement in the years after. *Early Childhood Research Quarterly*, 7(2), 187-203.
- Curtis, D., & Curter, M. (2003). *Designs for living and learning: Transforming early childhood environments*. Korea: Redleaf Press.
- Early Childhood and Care. (n.d.). Retrieved from https://schooltheworld.org/early-childhood-program/?utm_campaign=Goal+1+--+/about-school-the-world/+Subscribedto+Newsletter+-+Max+Conversions&utm_source=adwords&utm_medium=ppc&utm_term=childhood%20education&hsa_kw=childhood%20education&hsa_net=adwords&hsa_grp=137134750946&hsa_cam=17443283440&hsa_acc=1188068571&hsa_tgt=kwd10346536&hsa_ver=3&hsa_ad=602775478075&hsa_mt=b&hsa_src=g&gclid=Cj0KCQjw5ZSWBhCVARIsALERCvxAg8857bezhsu9EhurNM80TYvp63aIVVb79FD2Wds5eIHWbqicXf0aAti8EALw_wcB
- Faro. (2005). Council of Europe Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society. *Value of Cultural Heritage for Society*, 27.X.2005. Retrieved from <https://rm.coe.int/1680083746>
- Perkins, D. (1994). *The Intelligent Eye: Learning to Think by Looking at Art*. California, Los Angeles: The Getty Education Institute for the Arts.
- Reading Rockets. (2015). Retrieved from <https://www.readingrockets.org/>
- Roorparine, J., & Johnson, J. (2006). *Ποιοτικά προγράμματα προσχολικής εκπαίδευσης: Παραδείγματα από τη διεθνή πρακτική* (Επιμ. Ε. Κουτσουβάνου & Κ. Χρυσάφιδης). Αθήνα: Παπαζήσης.
- Sparks, L., & Ramsey, P. (2006). Πλαίσιο εργασίας για εκπαίδευση πολιτισμικά σχετική, πολυπολιτισμική και ενάντια στις προκαταλήψεις. Στο J. Roorparine & J. Johnson (Επιμ.), *Ποιοτικά προγράμματα προσχολικής εκπαίδευσης: Παραδείγματα από τη διεθνή πρακτική* (σσ. 717- 764) Αθήνα: Παπαζήσης.
- Special Eurobarometer Report, Cultural Heritage. (2017). *Ιστοσελίδα του Ευρωπαϊκού Έτους Πολιτιστικής Κληρονομιάς*. Ανακτήθηκε από https://europa.eu/cultural-heritage/european-year-cultural-heritage_el
- Tiedt, P., & Tiedt, J. (2006). *Πολυπολιτισμική διδασκαλία* (Μτφ. Τ. Πλυτά). Αθήνα: Παπαζήσης.
- Tomlinson, C. A. (2010). *Διαφοροποίηση της εργασίας στην αίθουσα διδασκαλίας. Ανταπόκριση στις ανάγκες όλων των μαθητών* (Μτφ. Χ. Θεοφλίδης & Δ. Μαρτίδου-Φορσιέ). Αθήνα: Γρηγόρη.
- Βαλιαντή, Σ., & Νεοφύτου, Λ. (2017). *Διαφοροποίηση διδασκαλίας. Λειτουργική και αποτελεσματική εφαρμογή*. Αθήνα: Πεδίο.
- Γκέφου-Μαδιανού, Δ. (1999). *Πολιτισμός και Εθνογραφία, από τον εθνογραφικό ρεαλισμό στην πολιτισμική κριτική*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Γκέφου-Μαδιανού, Δ. (2003). Εννοιολογήσεις του εαυτού και του άλλου: ζητήματα ταυτότητας στη σύγχρονη ανθρωπολογική θεωρία. Στο Δ. Γκέφου- Μαδιανού (Επιμ.), *Εαυτός και Άλλος, εννοιολογήσεις, ταυτότητες και πρακτικές στην Ελλάδα και την Κύπρο* (σσ. 15-110). Αθήνα: Guttenberg.

- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2014). *Towards an integrated approach to cultural heritage for Europe*. Ανακτήθηκε από http://ec.europa.eu/assets/eac/culture/library/publications/2014-heritagecommunication_en.pdf
- Κουτσουβάνου, Ε. (1999). *Οι κοινωνικές επιστήμες στην προσχολική εκπαίδευση*. Αθήνα: Οδυσσέας.
- Μακρυνιώτη, Δ. (Επιμ.). (2003). *Κόσμοι της παιδικής ηλικίας*. Αθήνα: ΕΜΕΑ, Νήσος.
- Παντελιάδου, Σ., & Αντωνίου, Φ. (2008). *Διδακτικές προσεγγίσεις και πρακτικές για μαθητές με Μαθησιακές Δυσκολίες*. Βόλος: Γράφημα.
- Παπαταξιάρχης, Ε. (1996). Περί της πολιτισμικής κατασκευής της ταυτότητας, *Τοπικά*, 3, 197-216.
- Πεντέρη, Ε., Χλαπάνα, Ε., Μέλλιου, Κ., Φιλιππίδη, Α., & Μαρινάτου, Θ. (2021). Οδηγός Νηπιαγωγού-Πυξίδα: Θεωρητικό και Μεθοδολογικό Πλαίσιο. Στο *Πλαίσιο της Πράξης Αναβάθμιση των Προγραμμάτων Σπουδών και Δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής.
- Στάμου, Λ. (2006). Σημαντικά ερευνητικά ευρήματα για τη μουσική ανάπτυξη κατά τη βρεφική και παιδική ηλικία: Η αναγκαιότητα αναπροσανατολισμού της εκπαιδευτικής πολιτικής. Στο Λ. Καρτασίδου & Λ. Στάμου (Επιμ.), *Μουσική παιδαγωγική, μουσική εκπαίδευση στην ειδική αγωγή, μουσικοθεραπεία: Σύγχρονες τάσεις και προοπτικές*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας.
- Σωτηρόπουλος, Λ. (2009). *Ανθρωπολογία στην εκπαίδευση. Τι μπορεί να προσφέρει η πολιτισμική ανθρωπολογία στην εκπαίδευση*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Σωτηροπούλου-Ζορμπαλά, Μ. (2007). *Κάθε μέρα πρεμιέρα: Αισθητική προσέγγιση της γνώσης στο νηπιαγωγείο και στο δημοτικό σχολείο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Τριλλιανός, Θ. (2003). *Μεθοδολογία της σύγχρονης διδασκαλίας. Τόμος Β΄*. Αθήνα: Αυτοέκδοση.
- ΥΠΕΠΘ/ΠΙ. (2006). *Οδηγός της νηπιαγωγού: Εκπαιδευτικοί σχεδιασμοί - Δημιουργικά περιβάλλοντα μάθησης*. Αθήνα: ΟΕΔΒ. Ανακτήθηκε από <http://zeus.pi-schools.gr/dimotiko/>

